

projectbeschrijving voor de leerkracht

PROJECT DEN HAAG 2100

Leerlijn Beeldend | Thema Utopie | Groep 7 en 8 | februari 2018

Klaar voor de start?

- ✓ Gebruik de digitale versie van dit project.
- ✓ Download dit document op je computer voor het beste gebruik.
- ✓ We gaan ervan uit dat je kennis hebt van de [opzet van COH](#).
- ✓ Vraag bij de voorbereiding zo nodig hulp aan je interne cultuurcoördinator of je cultuurcoach (laat je informeren over de scholingsmogelijkheden).
- ✓ Bereid het project bij voorkeur samen met je collega's voor (vergeet de vakleerkrachten niet).
- ✓ Een bezoek aan een voorstelling, tentoonstelling of vaste collectie in een Haagse culturele instelling is van grote meerwaarde. Zie [CultuurSchakel](#) voor het actuele aanbod.
- ✓ Nodig als dat lukt een kunstenaar uit die betrokken wordt bij de uitvoering van het project. Zie [CultuurSchakel](#).
- ✓ Bedenk van tevoren bij welke onderdelen je ouders kunt inschakelen.
- ✓ Je mag het project 'op maat maken', mits je de fasen van het creatieve proces blijft doorlopen.
- ✓ Trek voor het hele project zes tot acht lesmomenten van 45 minuten uit.
- ✓ Kijk ook even op de [Facebookpagina](#) van Cultuuronderwijs op zijn Haags voor meer informatie en het gebruikersplatform.

Inhoudsopgave

1. Informatie.....	1
2. Introductie.....	3
3. Oriëntatie.....	4
4. Opdracht: Heden → toekomst.....	6
5. Opdracht: De ideale stad.....	10
6. Opdracht: Stad van de toekomst.....	13

1. Informatie

Lees ter voorbereiding van de COH-lessen onderstaande informatie over de invulling en het doel van het project en manieren om het project te promoten. Ook zijn hieronder de algemene benodigdheden en de begrippenlijst opgenomen.

Wat doen de leerlingen in dit project?

Het thema van dit project binnen de discipline Beeldend is Utopie. Wat is een utopie en wat een dystopie? Hoe verhoudt dit thema zich tot de huidige en toekomstige beleidsvoering in Den Haag? Hoe worden utopische ideeën verbeeld in film, kunst, ontwerpen, games en architectuur? Is er in de toekomst nog een stad? Hoe zal de toekomst eruitzien? Wat is jouw toekomstvisie op Den Haag 2100? Deze vragen staan centraal tijdens het creatief proces van dit project. De leerlingen bekijken diverse utopische kunstwerken, ontwerpen Den Haag opnieuw vanuit een aantal beleidsthema's en werken deze uit tot ruimtelijke schaalmodellen. De leerlingen gebruiken hiervoor diverse beeldende materialen en technieken. De beeldaspecten kleur, ruimte, plat vs. ruimtelijk, compositie, lijn en verhouding spelen gedurende het hele project een belangrijke rol.

Waarom dit project?

In dit project onderzoekt de leerling in hoeverre de huidige beleidsvoering in Den Haag kan worden aangepast aan het utopische denkbeeld van hemzelf over Den Haag 2100. De leerlingen wonen zelf in Den Haag en worden dagelijks geconfronteerd met de uitvoering van het beleid in een stad. Utopie speelt een grote rol in onze huidige maatschappij. Het is belangrijk dat kinderen ervaren dat het goed is om je te verdiepen in diverse beleidsthema's en te ontdekken dat hier invloed op uit te oefenen is. Door hen deel uit te laten maken van het bepalen van dit beleid, worden ze zich bewust van de invloed van beleidsvoering in een stad.

Doelen

In dit project worden bij de Introductie, de Oriëntatie en de Opdrachten steeds twee kennisdoelen en twee vaardigheidsdoelen benoemd. De volgende houdingsdoelen gelden voor het project in het algemeen:

- stelt zich met alle zintuigen open voor beeldende vormgeving en beeldende kunst binnen een thema of onderwerp dat aansluit bij zijn belevingswereld in binnen- en buitenschoolse activiteiten;
- kan zich bij het experimenteren laten leiden door een manipulerende en onderzoekende houding;
- leert dat zijn eigen werkelijkheid niet altijd hetzelfde is als wat andere mensen zien of vinden;
- is trots op zijn resultaten, zowel oriënterend en onderzoekend als uitvoerend;
- heeft een betrokken, nieuwsgierige en onderzoekende houding;
- kijkt met aandacht naar voorbeelden uit de beeldende kunst en werk van medeleerlingen;
- luistert met aandacht naar ideeën van medeleerlingen;
- neemt actief deel aan de diverse gesprekken gedurende het project.

Promotie

Het project gaat meer leven als er ook buiten de klas aandacht voor is. Denk na over manieren om het project te promoten.

- Stel ouders op de hoogte van het museumbezoek of de komst van de 🎨 kunstenaar in de klas.
- Maak flyers voor de eindpresentatie en verspreid deze in de buurt.
- Maak foto's of filmpjes van de diverse presentatiemomenten en deel deze via de schoolwebsite, klassenapp of andere kanalen.
- Zorg dat de redactie van de wijkkrant tijdens de presentatie aanwezig is om een stukje te schrijven.

Algemene benodigdheden

Maak gedurende het hele project gebruik van de volgende ruimtes en materialen:

- klaslokaal of speellokaal
- muziekinstallatie en/of digibord
- digitaal foto- en filmtoestel
- (kleuren)printer

- computer

Begrippenlijst Nederlandse taal

Vaktaal

de wetenschapper
de filosoof
de politicus
de utopie
de dystopie
utopisch
de metropolis
de animatiefilm
de ideeënwand
(cultureel) erfgoed
het inspiratiebeeld
fotshop
restmateriaal
verbindingsmaterialen

Algemene woorden

de droomstad
het toekomstbeeld
de toekomstvisie
het ideaal
de regelgeving
de gezondheidszorg
de groenvoorziening
de bebouwing
de verkeersader
de Randstad
slimme steden
de recreatie
het beleidsthema
de bereikbaarheid
de duurzaamheid
de recycling
de verbetering
de verslechtering
de vooruitgang
de achteruitgang
ingrijpend
het vervoermiddel
het schaalmodel
de schaalverdeling
(on)realistisch
de ansichtkaar

Werkwoorden

Bestuderen
voorleggen
schetsen
tekenen
verkennen
besluiten
uitwerken
toelichten
brainstormen
aanpassen
verbeelden
lokaliseren
bewerken
analyseren
interviewen

2. Introductie

Kennisdoelen

De leerling:

- kent de termen 'utopie' en 'dystopie';
- kent verschillende beeldende kunstuitingen met Utopie als thema.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- bespreekt de betekenis van uitspraken in een songtekst van David Byrne over de toekomst
- voert een gesprek met een professional over zijn werk in relatie tot utopie.

Benodigdheden

- boek: *De zachte atlas van Amsterdam* van Jan Rothuizen (Nieuw Amsterdam, 2010)
- plattegronden van Den Haag
- postervellen
- stiften

Aan de slag in de klas

Het project kan op verschillende manieren worden geïntroduceerd:

- Beluister, bekijk en bespreek het nummer ['In the future' \(YouTube\)](#) van David Byrne uit 1985. Toon enkele zinnen uit dit lied (['In the future', Metrolyrics.com](#)) op het digibord met vertaling. Bespreek wat de uitspraken kunnen betekenen. Gebruik de zinnen voor het filosofisch gesprek.
- Bekijk een [trailer van de Disneyfilm Zootropolis](#).
- Nodig een kunstenaar, wetenschapper, filosoof, politicus of ontwerper uit om in de klas te praten over het thema Utopie aan de hand van zijn eigen werk. Bekijk en bespreek het werk van een aantal kunstenaars waarin utopie een rol speelt. Bijvoorbeeld:
 - [Rik Smits](#)
 - *Nieuw Babylon* van Constant Nieuwenhuys
 - *Metropolis* van Paul Citroen
 - [droomstad van Lego](#) van Olafur Eliasson

3. Oriëntatie

Kennisdoelen

De leerling:

- maakt kennis met de mate van groei van Den Haag door het bekijken van plattegronden uit perioden van 1300 tot heden;
- kent verschillende films die te maken hebben met een utopische toekomst.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- vergelijkt plattegronden van Den Haag vanaf 1300 tot aan het heden met betrekking tot groei, groenvoorzieningen, bebouwing, verkeer, plaats en relatie tot de zee;
- kan zich verplaatsen in het idee van een utopische toekomst en kan zich daar een mening over vormen.

Benodigdheden

- postervellen
- stiften

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste oriëntatie-onderdelen: het filosofisch gesprek en het uitvoeren van de eerste opdracht.

Het filosofisch gesprek

Voer naar aanleiding van de introductie een filosofisch gesprek. Stel hierbij (een aantal van) onderstaande vragen:

- Wat is een utopie?
- Wat is een dystopie?
- Wat is een Metropolis?
- Is er nog een stad in de toekomst?
- Zal water in de toekomst duur zijn?
- Zullen we nooit meer hoeven te werken in de toekomst?
- Zal iedereen rijk zijn in de toekomst?

- Zal iedereen in de toekomst gelukkig zijn?
- Is het leven in een ideale stad ideaal?
- Zal elk huis er in de toekomst uitzien als een fort?
- Zullen alle spullen in de toekomst gratis zijn?
- Kunnen we in de toekomst leven zonder regels?
- Kunnen mensen een pilletje nemen tegen saai werk in de toekomst?
- Is je huis in de toekomst een pretpark?
- Zijn auto's in de toekomst uitgestorven?

Oriëntatieopdracht

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Laat de leerlingen nadenken over de groei van de stad in loop van de tijd. Bespreek hierbij de plattegrond van de stad op <http://www.cohlinks.nl/denhaag2100p6> in verschillende periodes van 1300 tot nu. Besteed aandacht aan:
 - de groei
 - de relatie tussen groen en bebouwing
 - verkeersaders
 - de plek van Den Haag in de Randstad
 - de relatie met de zee
2. Bekijk, bespreek en vergelijk een aantal fragmenten van diverse films, zoals:
 - de [VPRO-documentaire *Making Cities*](#), over de stad van de toekomst (kies fragmenten uit)
 - [Modern Times](#) (1936) met Charlie Chaplin (YouTube)
 - [Akira](#), animatiefilm (1988) over Tokio in de toekomst (trailer op YouTube)
 - [The Jetsons](#), animatieserie (1962-63) die zich afspeelt in het jaar 2062 (intro op YouTube)

Probeer door vragen te stellen de volgende onderwerpen (die als aandachtsgebieden terugkomen in deelopdracht 1) aan bod te laten komen:

- vrije tijd
 - wonen
 - verkeer en vervoer
 - natuur en milieu
3. Bekijk en bespreek de [Utopische plattegronden van Constant Nieuwenhuys](#) op de website Stichting Constant.

Reflectievragen Oriëntatie Den Haag 2100

- Wanneer is een stad utopisch?
- Wat is je het meest opgevallen aan de groei van Den Haag?
- Wat zijn de grote overeenkomsten tussen de verschillende filmpjes?
- Wat moet er in het Den Haag van het jaar 2100 in ieder geval bewaard zijn gebleven?

4. Opdracht: Heden → toekomst

In deelopdracht 1 onderzoeken de leerlingen de invulling van de beleidsvormen vrije tijd, wonen, verkeer & vervoer en natuur & milieu in huidig Den Haag en voor Den Haag in 2100. Ze doen dit aan de hand van eigen onderzoeksvragen. Naar aanleiding van hun bevindingen brainstormen ze over mogelijke aanpassingen binnen de diverse beleidsvormen en komen ze tot een visie op Den Haag 2100. Vervolgens schetsen, tekenen en beschrijven de leerlingen hun ideeën en maken ze deze zichtbaar op een (digitale) ideeënwand.

Kennisdoelen

De leerling:

- kent verschillende vormen van wonen, vrije tijd, verkeer en vervoer, natuur en milieu die te maken hebben met de stad Den Haag;
- kent verschillende beleidsaspecten van de gemeente Den Haag die hiermee te maken hebben.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- stelt onderzoeksvragen over beleidsinvulling met betrekking tot vrije tijd, wonen, verkeer, vervoer, natuur en milieu in huidig Den Haag;
- komt tot een visie over Den Haag 2100 door te brainstormen en door het analyseren van onderzoeksresultaten.

Benodigdheden

- grijze tekenpotloden
- houtskool
- zachte keurpotloden
- zacht vetkrijt (panda)
- Oost-Indische inkt
- kroontjespennen
- aquarelverf
- penselen
- potten water om penselen uit te spoelen
- eventueel: verfschorten
- A3- of A2-tekenpapier (niet te dun en niet te glad)
- oude tijdschriften om uit te knippen
- behangerslijm in potten met deksel
- lijmkwasten
- scharen
- schrijfgerei
- materiaal voor ideeën- en vragenwand
- postervellen
- stiften

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Verdeel de klas in acht groepen en wijs elk aandachtsgebied aan twee groepen toe:
 - o vrije tijd
 - o wonen
 - o verkeer en vervoer
 - o natuur en milieu
2. Geef de leerlingen de opdracht om te onderzoeken hoe er op dit moment in Den Haag aan deze aandachtsgebieden invulling wordt gegeven. De website van de gemeente Den Haag geeft hier veel informatie over. Hieronder staan voorbeelden van vragen per aandachtsgebied die leerlingen kunnen stellen. Licht waar nodig de begrippen toe.

Vrije tijd

- o Wie hebben er vrije tijd en hoeveel?
- o Welke soorten recreatie zijn er?
- o Welke plekken zijn er om te recreëren?
- o Wat is er te doen voor kinderen?
- o Waar kan er worden gewinkeld?
- o Welke activiteiten zijn er?
- o Welke sporten kun je beoefenen?
- o Waar kun je hangen?

Wonen

- o Hoe wonen mensen nu?
- o Hoe is het wonen georganiseerd (koop, huur, flats, kamers, etc.)?
- o Hoe is de veiligheid geregeld?
- o Wat wordt er op dit moment gebouwd?
- o Wat wordt er gedaan aan monumentenzorg?

Verkeer en vervoer

- o Hoe is het vervoer georganiseerd (openbaar, privé)?
- o Welke vormen van vervoer zijn er?
- o Hoe is het parkeren en de bereikbaarheid geregeld?
- o Wat wordt er gedaan voor fietsers en voetgangers?

Natuur en milieu

- o Welke groenvoorzieningen zijn er?
- o Welke plannen zijn er voor het groen?
- o Welke regelingen zijn er voor afval en recycling?
- o Wat wordt er gedaan op het gebied van duurzaamheid?

3. Bekijk en bespreek een aantal ontwerpen van een stad in de toekomst van Rik Smits en/of Constant Nieuwenhuys. Doe dit aan de hand van dezelfde aandachtsgebieden.
4. Laat de leerlingen hun bevindingen in groepjes uitwisselen.
5. Laat de groepen brainstormen over hun thema 'Den Haag 2100'. Wat willen zij veranderen? Vertel de leerlingen dat alles kan en alles mag.
6. Laat de leerlingen hun bevindingen aan elkaar presenteren.
7. Analyseer per groepje de opbrengsten en probeer te ontdekken vanuit welke visie de ideeën tot stand zijn gekomen. Denk bijvoorbeeld aan Den Haag Kinderstad, Den Haag Winkelstad, Den Haag Speelstad, Den Haag Fabrieksstad, Den Haag Frietstad, Den Haag COH-stad.

Reflectievragen Onderzoek Heden → toekomst

- Wat heb je ontdekt over jouw aandachtsgebied?
- Hoe vind je dat de gemeente Den Haag met 'jouw' aandachtsgebied omgaat?
- Welke vragen heb je gesteld bij jullie thema?
- Wat is de meest bijzondere verandering die werd genoemd?
- Lukte het om als groepje een visie te benoemen?

Uitvoeren

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Geef de groepen de opdracht om schetsen en tekeningen te maken van hun ideeën voor aanpassingen.
2. Laat de leerlingen hun ideeën aanbrengen op een ideeënwand of in een digitale dropbox, waarbij de stap van nu naar toekomst zichtbaar wordt. Maak een verdeling naar de vier aandachtsgebieden.
3. Licht de schetsen eventueel toe met korte beschrijvingen, zodat de resultaten zo goed mogelijk tot hun recht komen.

Reflectievragen Uitvoeren Heden → toekomst

- Waarin verschilden de bevindingen, de uitkomsten en de visies van de twee groepjes binnen hetzelfde aandachtsgebied?
- In hoeverre hebben de teksten een meerwaarde voor de beelden?
- Wordt Den Haag door jullie ideeën leuker, beter, slechter, mooier, vrolijker, gezelliger, drukker, viezer, schoner, etc.? Licht toe.
- Is het gelukt om jullie ideeën om te zetten in schetsen?

Presenteren

Nodig een politicus uit en laat de leerlingen vertellen over hun eigen ideeën aan de hand van de ideeënwand.

Reflectievragen Presenteren Heden → toekomst

- Hoe ervaar je de stap van nu naar de toekomst?
- Wat is het meest ingrijpende idee?
- Over welk idee was de politicus het meest enthousiast? Waarom denk je?
- Welk idee zal nooit uitgevoerd gaan worden?
- Welke ideeën zijn er na de presentatie bijgekomen?
- Kreeg je ideeën bij de andere thema's die je niet hebt onderzocht?

Evalueren

Besprek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Wat is het meest opvallende van jullie Den Haag 2100?

- Den Haag wordt nu 'Internationale stad van vrede en recht' genoemd. Hoe zou jij jullie 'Den Haag 2100' willen noemen?
- Welke bronnen heb je allemaal geraadpleegd?

5. Opdracht: De ideale stad

In deelopdracht 2 geven de leerlingen concreet invulling aan de beleidsthema's vrije tijd, wonen, verkeer & vervoer en natuur & milieu in een utopie. Zij doen dit door één idee uit te werken in schetsen en door het maken van een woordveld/mindmap. Vervolgens werken de leerlingen de schetsen uit tot een ruimtelijk schaalmodel en houden ze daarbij rekening met formaat en eerder genoemde beeldaspecten. Ze verzinnen een pakkende titel en verbeelden en presenteren hun ideeën per thema middels korte filmpjes aan wethouders en een (fictieve) burgemeester.

Kennisdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• kent verschillende utopische voorbeelden die te maken hebben met wonen, vrije tijd, verkeer en vervoer, natuur en milieu;• kent het begrip schaalverdeling.
Vaardigheidsdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• werkt een schets uit tot een ruimtelijk schaalmodel met titel en let op schaalverdeling en betekenis;• experimenteert met diverse restmaterialen bij het uitwerken van het schaalmodel.

Benodigdheden

- karton voor schaalmodel
- lijpistolen en/of houtlijm, sterke hobbylijm
- stiften
- kosteloos materiaal/restmateriaal voor schaalmodel: plastic tassen, bubbeltjesplastic, dopjes van flessen, fietsbanden, plastic tasjes, vuilniszakken, aluminiumfolie, cd's, restjes textiel, oude kranten, muntjes, paraplu's, wol, lint, stro, rietjes
- verbindingsmaterialen: nietmachine, tie-ribs, (dubbelzijdig) tape, duct-tape, touw, ijzerdraad, elektriciteitsdraad

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Toon de leerlingen enkele utopische voorbeelden bij ieder aandachtsgebied:

Vrije tijd (utopische recreatie):

- [Paramount London](#), het grootste pretpark van Europa in aanbouw

Wonen (utopische architectuur):

- [Chinese stedenbouw](#), een artikel in *NRC Next*
- [Droomstad van Lego](#) van Olafur Eliasson
- Palm Island Dubai (en de hoogste toren ter wereld)
- Documentaireserie [De wereld in zeven dagen](#) (vpro.nl), aflevering 6

Verkeer en vervoer (utopisch vervoer):

- [Hyperloop](#), een artikel op de website [AT-aandrijftechniek.nl](#)
- [Twike](#)

Natuur en milieu (utopische natuur):

- [Ontwerpen van Edgar Renato Perotti](#), een artikel op de website [ziedaar.nl](#)

2. Geef de leerlingen de opdracht om in hun groepje binnen het gekozen aandachtsgebied één idee te kiezen. Dat verkennen ze schetsmatig en met een woordweb verder.

Reflectievragen Onderzoek De ideale stad

- Welk filmfragment vond je het meest inspirerend en waarom?
- Hoe is de besluitvorming tot stand gekomen?
- In hoeverre zijn jullie ideeën nog veranderd tijdens het schetsen?

Uitvoeren

Geef de leerlingen de opdracht om per groepje het geschetste idee uit te werken in een ruimtelijk schaalmodel. Houd rekening met onderstaande aandachtspunten:

- Maak afspraken over de schaal die jullie gaan hanteren en de maximum afmetingen van het model.
- Aan het ontwerp moet je kunnen zien dat het om een plek in Den Haag gaat.
- Laat de leerlingen een pakkende titel voor hun ontwerp verzinnen.

Reflectievragen Uitvoeren De ideale stad

- Hoe ging het werken op schaal?
- Waren jullie het snel eens over een titel?
- Welke titel springt er uit?
- In hoeverre zijn jullie ideeën tijdens het uitwerken nog veranderd? Waarom?
- Wat is er utopisch aan jullie ontwerp?
- Hoe ging het omzetten van 2D naar 3D?

Presenteren

Geef de leerlingen de opdracht om met een telefoon per aandachtsgebied één filmpje van maximaal drie minuten te maken. Hierin verbeelden ze hun ideeën over Den Haag nu en Den Haag 2100. Denk aan de stopmotiotechniek. Combineer de losse filmpjes tot één geheel. Toon dit aan het college van burge-meester (of 'burge-juffrouw') en wet-ouders. Schakel hiervoor dus ook de ouders in.

Reflectievragen Presenteren De ideale stad

- Wat waren de reacties van de burge-meester en wet-ouders?
- In hoeverre is de stap van heden naar toekomst zichtbaar in jullie deelfilmpje?
- In hoeverre wordt jullie visie op de stad Den Haag duidelijk in het filmpje?

Evalueren

Bespreek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

.....

- Welke utopische kunstwerken die je hebt gezien zouden volgens jou werkelijkheid kunnen worden?
- Welke utopische kunstwerken die je hebt gezien passen bij jouw idee van een ideale stad? Waarom?
- Hoe ging het samenwerken aan de ideeën en het schaalmodel?
- Wat waren jullie ervaringen met het gebruik van de door jullie gekozen materialen en gereedschappen?
- Welke titel geven jullie aan de hele utopische stad?
- Kunnen jullie een gezamenlijke visie benoemen?

6. Opdracht: Stad van de toekomst

In de laatste deelopdracht onderzoeken de leerlingen in samenwerking met een kunstenaar voorbeelden van utopische steden in games, ontwerpen en kunst. Naar aanleiding van de resultaten uit voorgaande deelopdrachten, bestuderen de leerlingen afgebeelde plaatsen op Haagse ansichtkaarten en foto's. Deze afbeeldingen worden bewerkt met diverse materialen en technieken. Ze presenteren de eindresultaten aan publiek en lichten hun producten toe.

Kennisdoelen

De leerling:

- kent plekken die afgebeeld zijn op Haagse ansichtkaarten en foto's;
- kent kunstenaars die utopische steden als thema hebben.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- bewerkt met diverse materialen en technieken en op basis van gemaakte schetsen twee afbeeldingen van hedendaags Den Haag naar Den Haag in 2100;
- presenteert zijn onderzoeks- en uitvoerresultaten van Den Haag 2100 aan publiek en licht toe.

Benodigdheden

- postervellen
- stiften
- geprint beeldmateriaal van hedendaags Den Haag
- eventueel: fotoshop voor het digitaal bewerken van beeldmateriaal van hedendaags Den Haag
- grijze tekenpotloden
- houtskool
- zachte keurpotloden
- zacht vetkrijt (panda)
- Oost-Indische inkt
- kroontjespennen
- aquarelverf
- penselen
- potten water om penselen uit te spoelen
- eventueel: verfschorten
- oude tijdschriften om uit te knippen
- behangerslijm in potten met deksel
- lijmkwasten
- scharen
- schrijfgerei
- materialen voor het maken van een boekje van gemaakte bewerkingen
- materiaal voor het maken van een tijdscapsule
- divers presentatiemateriaal
- hapjes en drankjes voor eindpresentatie

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Toon de leerlingen voorbeelden van kunst waarin kunstenaars, ontwerpers en game-designers utopische steden verbeelden. Bijvoorbeeld:
 - o [100 verbeeldingen van de toekomst](#) op de website Hongkiat
 - o [Vincent Callebaut architectures](#), bijvoorbeeld *Lilypad* (2008)
 - o [New Paintings of Dystopia](#) (2015) van [Alex Andreev](#)
2. *Nieuw Babylon* van Constant Nieuwenhuys
3. Geef de leerlingen de individuele opdracht om hedendaagse Ansichtkaarten of foto's van Den Haag te zoeken: het gaat om de plekken die in hun utopische stad uit deelopdracht 2 nog herkenbaar zijn.
4. Laat iedere leerling de gekozen afbeelding of Ansichtkaart twee keer uitprinten.

Reflectievragen Onderzoek Stad van de toekomst

- Welk kunstwerk sprak jou het meeste aan? Waarom?
- Welke plek in Den Haag heb je gekozen?

Uitvoeren

Geef de leerlingen de opdracht om de Ansichtkaart of foto te bewerken zodat Den Haag 2100 zichtbaar wordt. Op de ene print doet de leerling een minimale ingreep; op de tweede print verandert de leerling het aanzicht van de plek ingrijpend. De aanpassingen kunnen aangebracht worden met verf, stiften of als collage.

Reflectievragen Uitvoeren Stad van de toekomst

- In hoeverre is het je gelukt om Den Haag 2100 te verbeelden?
- Welke ingreep is makkelijker: de subtiele of de ingrijpende? Licht toe.
- Aan wie zou je jouw Ansichtkaart willen opsturen? Waarom juist aan die persoon?

Presenteren

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Stel een boekje met de bewerkte Ansichtkaarten samen.
2. Voeg de resultaten uit de verschillende deelopdrachten samen tot één presentatie. Laat de leerlingen hun producten toelichten. Nodig ouders, buurtbewoners en de burgemeester uit om hierbij aanwezig te zijn.
3. Maak een (digitale) tijdscapsule waarin alle ideeën geplaatst worden. Schrijf hierop: "Niet openen vóór 2100".

Reflectievragen Presenteren Stad van de toekomst

- Welk gevoel krijg je bij jullie utopische stad?
- In hoeverre passen de uitgangspunten, ideeën en ontwerpen bij elkaar?
- Hoe ziet het feest eruit als de mensen jullie tijdscapsule in 2100 openmaken?
- Welk aspect van Den Haag is het meest opmerkelijk veranderd?
- Welke plekken in Den Haag zijn verdwenen of niet aan bod gekomen?
- Hoe verliep de presentatie?

Evaluëren

Bespreek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Welke kunstenaar zal jou het meest bijblijven? Waarom?
- In welke door de kunstenaars verbeelde utopische stad zou jij willen leven? Waarom?
- Welke utopische ideeën zouden er honderd jaar geleden zijn geweest?
- Waar zou je liever een kijkje willen nemen: in het verleden of in de toekomst?

